

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

תוכן

- א. גלגל עיסה מערב יום טוב אין מפריש ממנה חלתה ביום טוב 1.....
- ב. חלת חוצה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש 3.....
- ג. אין מוליכין את הסולם משובך לשובך 4.....
- ד. כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור 4.....
- ה. שמוליכין את הסולם משובך לשובך ... בסולם של שובך אבל בסולם של עליה דברי הכל אסור 4.....

דף ט.

א. גלגל עיסה מערב יום טוב אין מפריש ממנה חלתה ביום טוב

להלן דף לז. יתבאר בעזה"ת שהלש עיסה ביום טוב¹, מותר להפריש ממנה חלה על אף שהחלה נשרפת ואין צורך אכילה כלל בהפרשה זו² מכיון שפת חמה עדיפה והתירו לו ג"כ לתקן עיסתו ולהוציאה מידי טבל.

אבל עיסה שנילושה מערב יום טוב בין בארץ ישראל ובין בחו"ל, ונגמרה לישתה והתחייבה בחלה, וכל שכן אם כבר נאפתה³, אפילו אם שכח להפריש ממנה חלה, אסור להפריש ממנה חלה ביום טוב, שהרי היה יכול להפרישה בערב יום טוב.

בארץ ישראל אין תקנה לעיסה שלא הופרש ממנה בערב יום טוב⁴, ואם עבר והפריש, אם במזיד אסור לו ולאחרים, עד מוצ"ש. ואם בשוגג מותר מיד⁵.

¹ שו"ע ונו"כ תקן ג

² ואף על פי שהפרשת תרומות ומעשרות ביום טוב יש בה משום שבות מפני שהוא כמתקן כלי ביום טוב כמבואר בגמ' דף לו. מכל מקום כיון שהתירו ללוש ביום טוב כדי שיאכל פת חמה ואי אפשר לו לאכול בלא הפרשת חלה התירו ג"כ להפריש. מ"ב שם יז

³ מ"ב שם כ

⁴ מ"ב שם כא

⁵ מ"ב שם כ

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אולם גם בארץ ישראל אם רוצה יוכל ללוש עוד עיסה קטנה⁶ ביום טוב ויצרף שתי העיסות בכלי אחד בענין שהם מצטרפות לחלה, וכיון שגם עיסה הקטנה נתחייבה בחלה על ידי צירוף זה, יפריש ממנה חלה גם על העיסה שנילושה בערב יום טוב, ואם רוצה ללוש עוד עיסה גדולה שיש בה שיעור חלה אינו צריך לצרפן בכלי אחד רק שיזהר שבשעת הפרשת חלה יהיו שתי העיסות סמוכות זו אצל זו.⁷ וי"א⁸ שצריך ללוש עיסה כשיעור חלה, ויש לחשוש לכך לכתחילה⁹.

במה דברים אמורים כשצריך לעיסה הקטנה ביום טוב, או שרוצה לאכול פת חמה¹⁰, אבל אם אינו צריך לה ביום טוב ואינו אופה אותה אלא כדי להפריש ממנה חלה, על העיסה הנילושה מערב יום טוב הרי זה אסור אלא אם כן אוכלה כולה ביום טוב.

אם לא נגמרה לישתה, ועדיין צריך לעסוק בלישתה ביום טוב, הרי זה כהתחיל ללוש ביו"ט ומותר להפריש ממנה חלה¹¹. וכן אם לש מעיו"ט שתי עיסות קטנות פחות משיעור של חיוב חלה בברכה, וביו"ט צירפם יחד בסל ועכשיו נתחייב העיסה או המאפה בחלה, מותר להפריש חלתה ביום טוב. וכן עיסה שלא היתה ברשותו בעיו"ט, והגיעה אליו ביום טוב, מותר להפריש ממנה חלה ביום טוב, שאנוס הוא ולא קנסוהו¹².

המפריש חלה הרי זה לא ישרפנה ביום טוב¹³, אלא שורפה במוצאי יום טוב¹⁴, כמבואר בפסחים דף מז. אף על פי שיש מצות עשה בשריפתה, שאין שורפין קדשים ביו"ט, לפי שיו"ט הוא עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, כמבואר במסכת פסחים דף פג.

⁶ חמד משה ומקור חיים בסימן תנ"ז והגר"ז ומ"ב תנז ס"ק י

⁷ מ"ב כז וכ"ב הגר"ז, ועיי"ש בשעה"צ מג

⁸ מחה"ש ופמ"ג ויד אפרים

⁹ שער הציון שם ס"ק מג ומשמע שהקל רק בחלת חו"ל וצ"ע שהרי בתנז ס"ק י הביא בסתם להתיר וכדעת הגר"ז

¹⁰ שו"ע הגר"ז שם ח

¹¹ מ"ב שם יט והוא מהרשב"א בחידושו, וכן כתב בעבודת הקודש, אף שלשונו שם מנמגם קצת. וכל זה בחלה שלנו שהיא טמאה ונשרפת, אבל בחלה מהורה החיוב להפריש מהתחלת הלישה, וממילא אסור להפריש ביו"ט כיון שכבר נתחייב בערב יו"ט. שער הציון שם ס"ק כה

¹² שש"כ יא מזאורחות חיים בשם שו"ת יד יוסף עפ"י המג"א סק"י דהא דאסרו בעיסה שנילושה מעיו"ט הוא משום קנס שהיה לו להפריש מעיו"ט, ובאונס לא קנסו.

¹³ במה דברים אמורים בחלת ארץ ישראל שהיא אסורה לטמאים, וכן בחלת חו"ל לארץ במקומות שאין נוהגים להאכילה לכהן טהור מקרי דהיינו כהן קטן פחות מט' שנים או כהן גדול שטבל לקריו או אפילו במקום שנוהגין להאכילה אלא שאין שם כהן טהור מקרי אבל אם יש שם כהן טהור מקרי מותר לאפותה ומותר לו להוליכה לו לביתו אפילו אם הפרישה מערב יום טוב והיה אפשר להוליכה לו קודם יום טוב. מ"ב שם לא

¹⁴ ועיין הגהות ר' ישעיה פיק שעמד ע"ז מהא דקיי"ל אין שורפין קדשים בלילה וא"כ לכאורה ה"ה לתרומה וחלה שנטמאו אמנם באמת גם ממשנה פ' במה מדליקין נמי משמע לכאורה ששורפין תרומה בלילה שהרי אמרה רק שאין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב אבל בחול מדליקין וכדמבואר גם בש"ס שם והדלקה הוא מסתמא בלילה וא"כ אף בחול אין להדליק ומוכח דשורפין בלילה ומצאתי שכבר עמדו בזה הראשונים והביאו ירושלמי בזה עיין רמב"ן ורשב"א ורישב"א ותדושי הר"ן שם בדף כ"ד ע"ב ובמהר"ם חלאווה פסחים דף ג' ועיין גם בתוס' שבת כ"ד ע"ב בד"ה עד בוקר אלא דדברי הירושלמי אינם מובנים גם תלי לה שם במ"ד מילה שלא בזמנה נימול בלילה ואנן לא קיי"ל כהאי מ"ד וצ"ע שם בירושלמי ובדברי הראשונים הנ"ל. ביאור הלכה שם סעיף ד ד"ה אלא

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

ואסור לטלטלה לאחר שהפריש שהרי אינה ראויה לכולם אבל מיד כשקרא לה שם חלה ועדיין היא בידו קודם שהניחה רשאי לטלטלה לכל מקום שירצה, ומניחה שם עד מוצאי יום טוב לשורפה.

מי שלא הפריש מערב יום טוב וצריך להפריש לקיים מצוות עשה דכזית בליל פסח ובליל סוכות, ומצות אתרוג ביום טוב א' דסוכות, יש שהתירו¹⁵ להפריש לכתחילה כששכח להפריש מבעוד יום ואין באפשרות להשיג מאחרים.

ב. חלת חוצה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש

שונה עיסה שנילושה מערב יום טוב ולא הופרשה ממנה חלה בחוץ לארץ, מעיסה שנלושה בארץ ישראל¹⁶. שבארץ ישראל נתבאר אין לה תקנה אלא אם ילוש עיסה אחרת, אך בחוץ לארץ לא יאפה כל העיסה ביום טוב אלא ישייר מקצתה, יותר מכדי שיעור שרוצה להפריש, כדי שיפריש חלה מאותו השיור¹⁷, ואחר יום טוב יפריש חלה מן המשויר¹⁸ ויפטור כל העיסה שאכלה ביום טוב, שהקילו בחלת חוץ לארץ להיות אוכל והולך ואח"כ מפריש חלה מהמשויר.

י"א שאסור לאפות כל העיסה ביום טוב ולשייר מקצת הפת כדי להפריש ממנה חלה לאחר יום טוב, שהרי מקצת זה אינו יכול לאכול ביום טוב, ונמצא כשאפה אותו עשה מלאכה שלא לצורך אכילה¹⁹. ויש חולקין²⁰ וסוברים שמותר לאפות הכל ביחד לפי שאפיית החלה היא ג"כ צורך יום

¹⁵ בפמ"ג סי' תנ"ז א"א סק"ז מסתפק בזה ומסיים בצ"ע, ובסי' תק"ו א"א סק"ח ובסי' תרמ"ט א"א סק"כ מצדד להקל, ובכה"ח סי' תנ"ז סקט"ז וסי' תק"ו סקל"ב בשם כמ"פ מכריע להקל, אמנם בסי' ת"ס פמ"ג מ"ז סק"א כותב להדיא דלא יפריש משום שהעמידו חכמים דבריהם גם נגד מצות עשה דאורייתא כדחזינן בשופר ולולב (סי' תקפ"ו סעי' כ"א דאין עולין באילן ליטול שופר), ובשש"כ פ"א הערה נ"ח בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דהנכון שיפריש במחשבה בלבד ובלי ברכה ועיין שו"ת הר צבי האו"ח ח"ב סי' ז' ובס' דרך אמונה (פ"ט מהל' מעשר, ציון ההלכה סקפ"ט) מביא עובדא מהחזו"א זצ"ל ששלח ת"ח אחד אתרוג לירושלים, וביו"ט נתעורר אצל המשלח שאלה על ההפרשה, והתיר החזו"א להפריש שוב.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם

¹⁷ דבעינן שיהיה שיריה ניכר ועוד דאם לא יניה רק שיעור חלה דמי כמאן דמפריש ביום טוב. מ"ב שם כב
¹⁸ בערוך השלחן (יו"ד סי' שכ"ג סעי' א') כשמפריש במוצאי שבת ויום טוב יברך, אבל בשש"כ (פ"א סעי' כ"ט) מביא בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שאין לברך על ההפרשה, כיון שהוא מטעם ברירה על מה שכבר אכל, ונמצא שעצם ההפרשה כבר הל למפרע, וא"כ אי אפשר לברך עליה עתה.

¹⁹ ואף על פי שהתירו למלאות התנור פת אף על פי שאינו צריך לכל הפת ביום טוב מפני שהפת נאפה יפה כשיש פת הרבה בתנור כמו שיתבאר בסי' תק"ז מכל מקום לא התירו לו אלא כשכל הפת שלו שאפשר לו לאכול כל פת ופת איזו שירצה ואם יזדמנו לו אורחים יכול לאכול את כל הפת אבל כשמקצת הפת אינו ברשותו לאכול כשירצה ובערב יום טוב היה אפשר לו להפריש ולחלק מקצת זה מכל העיסה אסור לאפותו ביום טוב

²⁰ דעת הרמ"א שם

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

טוב שאם לא יהא מותר לו לאפותה, לא יוכל לאפות כל העיסה ויתבטל משמחת יום טוב. העיקר כסברא האחרונה ומכל מקום לכתחלה יש להחמיר ולחוש לסברא הראשונה²¹.

ג. אין מוליכין את הסולם משובך לשובך

יתבאר להלן עמוד ב'

ד. כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור

כבר התבאר במסכת שבת דף קמו: שכל²² דבר שאסרו חכמים מפני הרואים שיחשבו שעשה איסור תורה²³, אסור גם בתוך ביתו אפילו בחדר פנימי שאין מי שיראה, ולפיכך מי שנפלו בגדיו במים, אסור לו לשוטחם ליבוש אפילו בתוך ביתו, גזירה שמא יאמר הרואה, הרי זה כיבס כסותו בשבת ושטחה ליבשה.

ולפיכך אסור לתלות כבסים רטובים או לחים במקום סמוך לתנור או להסקה.

גם אסרו חז"ל לתלות כבסים כאלה במקום שרגילים לתלותם כדי לייבשם, גזירת חז"ל משום מראית העין, שלא יחשדו בו שהוא כיבסם בשבת, ואסרו חז"ל לתלותם אפילו בחדרי חדרים, מקום שאין שם רואים.

דף ט:

ה. שמוליכין את הסולם משובך לשובך ... בסולם של שובך אבל בסולם של עליה דברי הכל אסור

²¹ מ"ב ס"ק כד

²² שו"ע ונו"כ שא מה

²³ הטעם דלא חלקו חכמים בתקנתן. כתבו התוספות והרא"ש דוקא במקום שיש חשש שיחשדוהו הרואים שעשה איסור דאורייתא כגון כאן בכיבוס בזה אסור אפילו בחדרי חדרים משא"כ בדבר שהוא איסור דרבנן אפילו למה שיסברו הרואים לא החמירו לאסור בזה כ"א בפרהסיא והובא דבר זה במ"א וט"ז ושאר אחרונים. מ"ב שם קסה וכן בבב"ל רנב א ד"ה מבעו"י התיר "אם הא"י השאיר הפין אצלו ובא בלילה ללקחו נראה דיש להקל בשעת הדחק ליתן לו אפילו אם איננו אלם דכיון שהאיסור הוא רק משום מראית עין אין להחמיר בזה שהוא רק חשד איסור דרבנן במקום שאין רואין"

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

סולם של עלייה²⁴ כלומר סולם גדול שעשוי לעלות בו על גג הבית, או שמשמש לבנין, אסור לטלטלו ביום טוב כמו שאסור לטלטלו בשבת, מפני שנראה כאילו מעמידו לצורך בניה, ואפילו אין מטלטל את כולו אלא מקצתו, כגון שרוצה לנטותו מעט ממקום למקום הרי זה אסור בין בשבת בין ביום טוב כדין כל מוקצה שאסור לטלטל אפילו מקצתו²⁵ אפילו לצורך גופו ומקומו²⁶. וי"א²⁷ שאין הסולם מוקצה ומותר לטלטלו ככל כלי, וכל האיסור אינו אלא לטלטל להולכה או הטיה, כדי להשתמש בו לעלות עליו.

אבל מותר לעלות ולירד עליו, ואין הוששין שמא יזיזנו מעט, דאף אם יזיזנו הוא דבר שאין מתכוין ומותר²⁸.

סולם של בית כלומר סולם קטן שאינו ראוי לעלות בו על גג הבית, וי"א²⁹ אפילו סולם ביתי גדול, ואין משתמשין בו אלא שימוש ביתי בתוך הבית, מותר לטלטל מזוית לזוית בתוך הבית, אבל אסור להוציאו לרשות הרבים אפילו בעיר המעורבת, שאין בה משום איסור הוצאה, ואפילו הוא מוציאו לצורך שמחת יום טוב³⁰, כגון להוליכו לשובכו להוריד ממנו גזלות הרי זה אסור, מפני מראית העין שיאמרו עליו שהוא מוציאו לחוץ כדי לעלות בו על הגג לצורך בניה והרי הוא עושה מלאכה ביום טוב, אף על פי שסולם זה הוא קטן ואינו ראוי לעלות בו על הגג, מכל מקום אפשר שיסמכנו לזיזים היוצאים מהכתלים ויעלה עליהם להגג, וגזרת חכמים לא בטלה. ויש מתירים³¹ אפילו להוציאו לרשות הרבים וכדין סולם של שובך להלן, ויש להחמיר כסברא ראשונה³².

²⁴ שו"ע ונו"כ תקיח ד, שח יט

²⁵ וכ"כ הגר"ז תקיח ו

²⁶ מ"ב שח פ בשם הפמ"ג

²⁷ שיטת הגר"א במ"ב תקיח כט ובביאור הלכה שח יט ד"ה סולם

²⁸ מ"ב שם כט

²⁹ מ"ב שח עת. וצ"ע שבשער הציון תקיח ס"ק מא כתב "הט"ז האריך וקוטב דבריו, דלא בקטן ובגדול תליא מילתא, אלא אפילו בגדולים כיון שמיחדים תמיד לתשמיש הבית שהוא מותר לא חיישינן שיאמרו להטיח גנו הוא צריך, אלא אדרבה מטלטל אותם לתשמישין התדירין, אבל באמת ברא"ש פרק חלון מבואר להדיא דשריותן מפני שהם קטנים ולא חזו לעלות עליהן לגג [וכבר תפסו בזה בספר נהר שלום], וכן מבואר בהדיא בחידושי הרשב"א שם ובחידושי הריטב"א, אמנם בחידושי לביצה כתב שם בפנים אחרים קצת, עיין שם שהביא ב' סברות וסברא ראשונה היא כעין סברת הט"ז, וצריך עיון.

³⁰ שיטת הר"א בתוספות

³¹ שיטת ר"ת

³² מ"ב שם כח

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אבל סולם של שובך שהוא מיוחד לעלות בו לשובך מותר להוליכו משובך זה לשובך אחר ביום טוב³³ או להביאו ממקום אחר לשובך³⁴, אפילו דרך רשות הרבים כדי ליטול גזולות שהכין מבעוד יום לצורך יום טוב, ואפילו היה אפשר לו מאתמול³⁵, ואין חוששין למראית העין לפי שצורתו מוכחת עליו, והוא ניכר שהוא מיוחד לשובך ויודעים הכל שהוא מוציא כדי להוליכו לשובך³⁶, ולא יחשדו אותו שרוצה לעשות מלאכה ביום טוב, ואסור להחזירו למקומו, אלא אם מתירא שייגנב שהתירו סופו משום תחילתו³⁷.

ולפיכך סולם שנועד לעלות למיטת קומתיים, או סולם של ספרייה, סולם של עליית גג וכדומה³⁸, שנועד להורדת ספרים ממדפים גבוהים מותר לעלות בהם בשבת כדין סולם של שובך.

³³ ובשבת אסור להוליכו אל רק לנשותו ובב"י שח שם כתב שתני מעמים א. שלא התירו אלא משום שמחת יו"ט, ולפי טעם זה כל סולם יהיה אסור להוליכו בשבת ולא הותר אלא רק לנשותו, ב. כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לצוד. ולפי זה רק בשל שובך אסור להוליך בשבת אך שאר סולמות שצורתם מוכח עליהם שאינם להמית גנו יהיה מותר להוליכם, ובשו"ע הביא רק הטעם השני. אמנם צ"ע דבגר"א שם הביא רק טעם שמחת יו"ט.

³⁴ מ"ב שם כו מהמאירי

³⁵ מ"ב שם כה

³⁶ מ"ב שם כז

³⁷ כף החיים שם לו. ועיין בשיטת ר"י בר ברוך שסביב האלפסי, ועיין בשער המלך ובצל"ח. שער הציון שם ס"ק לב

³⁸ פשוט שו"ר שכ"כ בס' שלמי יהודה פי"א הערה ו'

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>